Wrzesień 1939 roku w Łowiczu

1 września 1939 r. o godz. 4.40 nalotem na Wieluń, rozpoczęła się największa tragedia w dziejach ludzkości – II wojna światowa. Pierwszą ofiarą hitlerowskiego totalitaryzmu padła Polska, kraj który w dwadzieścia lat po odzyskaniu niepodległości ponownie musiał bronić swoich granic.

Wystawą „Jeszcze słychać śpiew i rżenie koni… Wrzesień 1939 roku w Łowiczu ” Muzeum w Łowiczu pragnie przypomnieć tragiczne wydarzenia wojenne, pokazując życie miasta w okresie pierwszych tygodni okupacji hitlerowskiej.

Wystawę rozpoczyna cykl oryginalnych polskich afiszy z lat 1938-1939 ukazujący wysiłek polskiego społeczeństwa przygotowującego się do zbliżającej wojny. Mieszkańcy Łowicza w obliczu niemieckiego zagrożenia, rozpoczęli szeroko zakrojone działania z zakresu obrony przeciwlotniczej oraz akcje społeczne zachęcające do wspierania finansowego polskiej armii. Materiały pochodzą ze zbiorów Archiwum Państwowego w Warszawie Oddział w Łowiczu.

W pierwszych dniach wojny najeźdźca nie oszczędził miastu zniszczeń i represji, Łowicz został bowiem intensywnie zbombardowany. Choć pierwszy nalot nastąpił 3 września 1939 r. najbardziej tragiczny okazał się 6 września 1939 r. Tego dnia Luftwaffe użyło bomb burzących i fosforowych, które wyrządziły wiele zniszczeń w centrum Łowicza. Łowicz stał się także terenem walk największej batalii wrześniowej - Bitwy nad Bzurą. Łowicz pełnił jedną z kluczowych ról w I i II fazie bitwy, kiedy16 Dywizja Piechoty działająca w ramach Grupy Operacyjnej „Wschód” dowodzonej przez gen. Mikołaja Bołtucia pomiędzy 11 a16 września 1939 r. prowadziły zacięte walki o miasto. Te tragiczne wydarzenia zostały uwiecznione na zdjęciach, udostępnionych z zasobów archiwalnych Muzeum w Łowiczu, Łowickiego Wehikułu Czasu i Stowarzyszenia Historycznego im. 10 Pułku Piechoty w Łowiczu.

Chcąc ukazać trudną sytuację polskiego wojska i ludności cywilnej na wystawie prezentujemy zarówno powiększenia oryginalnych zdjęć miasta ogarniętego wojną, jak również reportaż fotograficzny z rekonstrukcji działań wojennych w regionie, realizowanych przez Stowarzyszenie Historyczne im. 10 Pułku Piechoty w obiektywie Jakuba Szymczuka. Warto zaznaczyć, że prezentowana sesja zrealizowana w 2011 r., została doceniona przez specjalistów otrzymując nagrodę konkursu BZWBK PRESS FOTO 2012.

Dzięki uprzejmości Stowarzyszenia Historycznego im. 10 Pułku Piechoty, na ekspozycji będzie można zobaczyć także pełne umundurowanie żołnierza piechoty polskiej i oraz elementy niemieckiego ekwipunku.

Uzupełnieniem ekspozycji będą także nie prezentowane dotąd szerokiej publiczności egzemplarze broni palnej odkrytej 25 kwietnia 2018 r. podczas prac budowlanych na terenie galerii handlowej przy ul. Sikorskiego w Łowiczu. Najlepiej zachowane egzemplarze zostały poddane konserwacji i stanowią doskonały przykład broni palnej, wykorzystywanej w walkach II wojny światowej.

Kiedy ustały walki frontowe, region łowicki usłany był licznymi grobami poległych żołnierzy. Świeże mogiły zostały uchwycone w kadrze już w pierwszych tygodniach po kapitulacji Polski. Wśród nich znajduje się prawdziwy unikat, reportaż fotograficzny autorstwa młodego łowiczanina Karola Brzozowskiego, pokazujący wstrząsający lokalny pejzaż jesieni 1939 r. pełnej grobów poległych polskich żołnierzy. Ten materiał zdjęciowy został przez organizatorów wystawy zestawiony z reportażem stanu wrześniowych cmentarzy i miejsc pamięci w regionie łowickim. Prezentowane

fotografie wykonane w latach 70. XX w. przez fotografika Jerzego Boreckiego znajdują się w zbiorach Muzeum w Łowiczu.

Przełamaniem militarnej konwencji opowieści o wydarzeniach wojennych są prace plastyczne eksponowane w ostatniej części wystawy. Na szczególną uwagę zasługują obrazy pędzla łowiczanina, Zdzisława Pągowskiego (1909-1976), doskonałego malarza i grafika, który w sugestywny sposób uwiecznił pejzaż zniszczonego wojną miasta. Obrazy te można uznać za swoistą dokumentację Łowicza naznaczonego wojennymi zniszczeniami. Z akwarelami Z. Pągowskiego korespondują prace Stefana Szmaja (1893-1970) członka poznańskiej awangardowej grupy artystycznej „Bunt". Pochodzą one z lat 1943 – 1944 i tematycznie są związane z Łowiczem, w którym to okresie artysta przebywał.

Prezentowana wystawa w zamyśle organizatorów ma spełniać następujące cele: przypomnieć lokalnemu społeczeństwu o tragicznym okresie dziejów Łowicza, upamiętnić obywateli poległych w obronie Polski we wrześniu 1939 r.

Ekspozycja powinna także skłonić zwiedzających do refleksji nad trudną historią Polski i naszego miasta oraz ukazać ogrom tragedii społecznej, jaką były działania wojenne.

Wystawa czynna do 13 października 2019 r.